

I. celostátní porada československých sociologů

Porada se konala ve dnech 22.—26. listopadu 1966 v zotavovně **Bedřichov ve Spindlerově Mlýně**. Pořádajícími organizacemi byly: Sociologický ústav ČSAV, Sociologický ústav SAV, Československá sociologická společnost, Vědecké kolegium filosofie a sociologie ČSAV a Ústav marxismu-leninismu pro vysoké školy.

Porada byla svolána v etapě dovršení procesu institucionalizace sociologie v ČSSR. Rychlý rozvoj sociologie v ČSSR v posledních letech akcentoval nebezpečí živelnosti a nutnost přechodu od kvantitativního rozvoje sociologie ke kvalitativnímu prohlubování sociologické práce jak po stránce teoretické, tak po stránce metodologické. Vystal naléhavý úkol zhodnotit dosavadní výsledky sociologické práce, konfrontovat tyto výsledky s požadavky základního i aplikovaného výzkumu i se stavem sociologického bádání v mezinárodním měřítku a určit nejprogressivnější i nejproduktivnější teoretické a metodologické přístupy pro další období.

Porada si dále kladla za cíl projednat některé koncepční otázky výstavby marxistické sociologie jako teoreticko-empirické vědy, ujasnit vztahy mezi sociologickou teorií a empirickým výzkumem, mezi sociologickým výzkumem a společenskou praxí socialistické společnosti.

VI. světový sociologický kongres v Evianu ukázal možnosti marxistické sociologie ovlivnit podstatně celkový rozvoj světové sociologie. Účast sociologů ostatních socialistických zemí na konferenci měla přispět jednak k vyjasnění rozdílů v pojetí některých základních koncepčních otázek marxistické sociologie, jednak k prohloubení vzájemné spolupráce.

V neposlední řadě šlo o to, projednat optimální možnosti takové koordinace a organizace sociologických výzkumů, která by bez byrokratických opatření zaručovala potřebnou evidenci a náležitou teoretickou a metodologickou úroveň empirických sociologických výzkumů.

Původní koncepce počítala s cca 350 účastníky z ČSSR. Zájem o konferenci byl však tak intenzivní, že trvalý skutečný stav účastníků z ČSSR se pohyboval kolem 450, přičemž část pracovníků se nezúčastnila celé konference a na konferenci se vystřídala, takže celkový počet účastníků byl cca 500.

Z přihlášek byly zjištěny tyto základní statistické údaje o účastnících porady:

Věkové složení

21—25 let	10
26—30 let	35
31—35 let	75
36—40 let	127
41—45 let	122
46—50 let	36
51—55 let	27
56—60 let	13
61—65 let	3
66—70 let	2
70—75 let	2
80—85 let	1

Zaměření původního vzdělání

Filosofie	99
Politické a sociální vědy	69
Právo	51
Ekonomie	38
Sociologie	36
Historie	33
Psychologie	27
Pedagogika	26
Filologie	13
Architektura — stavitelství	12
Osvěta — novinářství	9
Technické obory	8
Zemědělské vědy	6
Přírodní vědy	5
Matematicko-fyzikální vědy	4
Umění — estetika	3
Lékařství	15
Bohosloví	2
Etnografie	1

Složení podle současné profese

Pedagogičtí pracovníci — vysokoškolští učitelé a asistenti	157
Vědeckotechničtí a odborní pracovníci, aspiranti	130
Sociologové	61
Reditelé — vedoucí pracovníci	23
Psychologové	17
Redaktoři	12
Lékaři	11
Pracovníci personálních útvarů	9
Úředníci	9
Projektanti — technici	6
Politici pracovníci	5
Ekonomové	4
Osvětoví pracovníci — knihovníci	4
Sociální pracovníci	1

Vědecké hodnosti

Dr.	138
Inž.	70
CSc.	105
DrSc.	6
Profesor vysokoškolský	13

Docent	54
Akademik	1
Člen korespondent	0

Složení podle pracoviště

Vysoké školy	163
ČSAV — SAV	78
Ostatní výzkumná pracoviště	72
Ostatní školství a osvěta	28
Průmyslová a hospodářská pracoviště	17
Tisk, rozhlas, televize	14
Společenské organizace	11
Oborová ředitelství	13
Státní úřady	10
Ústřední orgány	9
Projektové organizace	9
Zdravotnická zařízení	8
Jiná pracoviště	1
Důchodci	2

Sektorové zastoupení

Věda — školství — osvěta	268
Stavebnictví	29
Politické a společenské organizace	28
Zdravotnictví	25
Státní organizace — spravedlnost, prokuratura	23
Armáda	14
Masové komunikační prostředky	13
Zemědělství	12
Strojírenství — hutní provozy	10
Obchod, služby — cestovní ruch	10
Spotřební průmysl	5
Sociální zabezpečení	4
Doprava — spoje	4
Paliva — energetika	3
Potravinářský průmysl	3
Chemický průmysl	2

Zastoupení podle krajů

Středočeský — Praha-město	281
Jihomoravský — Brno	37
Severomoravský — Ostrava	22
Východočeský — Hradec Králové	13
Severočeský — Ústí nad Labem	8
Západočeský — Plzeň	8
Jihočeský — Č. Budějovice	5
Západoslovenský — Bratislava	75
Východoslovenský — Košice	5
Středoslovenský — Banská Bystrica	2

Ze statistického přehledu vyplývá, že hlavní podíl na poradě měli pracovníci střední generace, především ve věkovém rozmezí 30–45 let. Poměrně malé zastoupení mladší generace svědčí o tom, že hlavními iniciátory rozvoje sociologie v posledních letech u nás jsou především pracovníci, kteří se již v minulém období iniciativně podíleli na procesu marxistického přebudování společenských věd, tedy pracovníci společensky a politicky angažovaní, kteří však byli zároveň do té či oné míry poplatní období dogmatismu. Struktura původního vzdělání účastníků svědčí zároveň o tom, že jen část dnešních pracovníků v oblasti sociologie prošla sociologickým vzděláním, že pracovníci přešli na úsek sociologie z filosofie či z ostatních společenských věd. Kladným jevem je spolupráce vědeckých pracovníků ČSAV a SAV a pra-

covníků vysokoškolských, dále pak spolupráce sociologů s pracovníky ostatních vědních oborů a z jednotlivých resortů. Převaha vysokoškolských pracovníků na konferenci se vysvětluje především zájmem pracovníků kateder marxismu-leninismu. Negativním jevem je poměrně malá účast politických pracovníků.

Rozbor složení účastníků porady nemůže plnit funkci vědecké analýzy, přesto však signalizuje některé jevy, s nimiž je nutno v dalším rozvoji sociologie u nás počítat. Bude zřejmě nutno věnovat mimořádnou péči kvalitnímu výškolení těch pracovníků, kteří přecházejí na úsek sociologie z jiných vědních oborů, dále bude nutno klást mimořádný důraz na kvalitní výškolení vysokoškolských posluchačů sociologie a budovat sociologická pracoviště na úseku sociotechnické praxe postupně tak, jak budou vychovávaní kvalifikováni sociologové na vysokých školách, aby nedošlo k rozšiřování diletantismu. Zvláštní úkoly vyplývají z této situace pro ediční politiku na úseku sociologie, kde je bezpodmínečně nutné dohonit zpoždění za celkovou světovou úroveň.

Porady se zúčastnilo celkem 34 zahraničních účastníků ze socialistických zemí. V delegaci byli zastoupeni přední představitelé oboru z jednotlivých zemí. Mimořádný význam měla přítomnost nově zvoleného prezidenta Světové sociologické asociace akademika J. Szcze pa ň s k é h o z Polska. Zahraniční účastníci se aktivně podíleli na jednání konference jednak v plénu, jednak v sekcích, a vesměs hodnotili konferenci jako mimořádně úspěšnou.

Další jednání porady bylo rozděleno do řady odborných sekcí.

Plenární zasedání porady zahájil J. K l o f á č, předseda Československé sociologické společnosti. V kratším úvodním projevu se zabýval zejména společenskou funkcí sociologie a potřebami prohloubení vědeckého charakteru sociologické práce v širokém měřítku; v centru jeho úvahy byly otázky odborné, případně vědecké připravenosti našich sociologů, otázky přípravy k profesi sociologa a analýza кадровého stavu i výhledu v našich sociologických pracovištích.

Hlavní referát M. K a l á b a, ředitele Sociologického ústavu ČSAV, se soustředil ke čtyřem tematickým okruhům: 1. otázka místa marxistické sociologie ve vývoji soudobé světové sociologie; 2. otázky marxistického pojetí sociologie jako odborné společenské vědy, která představuje rozvířený teoretický systém, jehož jednotlivé součásti mají různé tematické zaměření a různou úroveň obecnosti; 3. sociologická problematika socialistické společnosti; 4. koncepční otázky empirického výzkumu.

P. M a c h o n i n, místopředseda vědeckého kolegia pro filosofii a sociologii ČSAV, se ve svém vystoupení soustředil na otázky rozvoje vědeckovýzkumné práce v československé sociologii. Analyzoval základní praktické problémy československé sociologie v soudobé etapě jejího vývoje, základní směry roz-

voje vědeckého výzkumu a cesty spojení sociologického výzkumu s praxí.

A. Sirácky, ředitel Sociologického ústavu SAV se zabýval otázkami pojetí marxistické sociologie, vymezení jejího předmětu, analyzoval vztahy sociologie k nejbližším společenským vědám a k filosofii, zdůraznil potřebu reintegrace společenských věd a naznačil úlohu sociologie jak v tomto úsilí o reintegraci, tak v současném interdisciplinárním hnutí vůbec. Hlavní tematickou osou úvahy akademika Siráckého byly vztahy marxistické sociologie k marxismu-leninismu, k společenské, zejména politické praxi a k celé revoluční přeměně současného světa.

Texty hlavních referátů budou publikovány ve sborníku, jehož vydání se připravuje.

V plenární diskusi, jež byla ukončena v poslední den zasedání, vystoupilo celkem osmnáct diskutujících, z toho sedm zahraničních hostů.

M. Jodl promluvil o některých problémech vztahu sociologie a ideologie. R. Roško v obsáhlém vystoupení podal sociologickou analýzu národnostního uspořádání ČSSR a některých problémů koordinace a řízení vědeckovýzkumné práce z tohoto hlediska. J. L. Fischer diskutoval zejména k použití strukturálně funkcionalistického přístupu v sociologii, jemuž bylo věnováno i obsáhlé vystoupení polského hosta Z. Bauma a a kritická poznámka R. Supka (Jugoslávie). Z téhož aspektu se dějinami československé sociologie zabýval J. Macků. Svůj pohled na problematiku dějin naší sociologie sdělil poradě nestor tohoto vědního oboru, profesor J. Král.

V. Lamser diskutoval o metodologii sociologických výzkumů. D. Slejška věnoval krátkou poznámku sociotechnickým funkcím sociologie. M. Vašíček diskutoval o vztahu sociologie a společenské praxe. O. Klusák se přimlouval za rozšíření specializované výuky sociologie na vysokých školách. B. Šimáčková rozebírala problémy bibliograficko-dokumentační služby v sociologii. J. Tauber tlumočil některé závěry z jednání sekce sociologie venkova. J. Szczepański promluvil o úkolech Mezinárodní sociologické asociace a o možnostech aktivní účasti naší sociologie na její práci.

V. Skaržinskaja (SSSR) navrhla poradě koordinaci některých výzkumných prací mezi ČSSR a SSSR. Ostatní zahraniční hosté — V. Kelle (SSSR), R. Schulz (NDR) a A. Hegedüs (MLR) přednesli stručné pozdravné, popř. informativní projevy.

*

Další jednání porady bylo rozděleno do řady odborných sekcí.

Základem jednání sekce **Sociologické problémy vědeckotechnické revoluce v současné etapě světového vývoje, problémy existence a sociální revoluce** byly předem rozeslané teze (vypracoval J. Filipec), úvodní slovo I. Dubské a referát R. Richty (autor nebyl přítomen a text byl

přečten). V diskusi vystoupilo celkem třináct účastníků, z toho tři zahraniční hosté — R. Schulz, R. Supek a N. Kuzmin (SSSR). Některé příspěvky přesahovaly zaměření sekce a patřily svým charakterem buď do sekce obecné sociologie nebo do sekce politiky a mezinárodních vztahů, které na konferenci nebyly plánovány.

V diskusi došlo k určitému tematickému zpřesnění a rozšíření úkolů, které by měla sociologie v dalším průběhu práce na problematice vědeckotechnické revoluce zpracovávat. Hlavní přínos diskuse lze spatřovat v podnětech dvojího druhu:

a) Potreba a dosah sociologického aspektu pro další řešení otázek vědeckotechnické revoluce — ve směru stanovení zprostředkujících článků, zkoumání předpokladů a podmínek subjektivních zásahů, které leží ve sféře mezi projektem a skutečností (J. Filipec, J. Cvekl, J. Solář a další).

b) Podněty ve směru ujasnění charakteru a metody marxistické sociologie samé (otázky kritičnosti marxistické sociologie, vztahy historicko-genetické a strukturálně funkcionalistické stránky v dosavadní práci, metodologické podněty přicházející z jiných společenskovědních disciplín, otázky terminologického ujednání mezi filosofií a sociologií atd. (M. Svoboda, J. Janoušek a další). Velmi cenné bylo v tomto směru vystoupení R. Supka, které se vyznačovalo vzácnou jednotou tzv. antropologického a sociologického přístupu.

*

Sekci **Otázky vývoje sociální struktury socialistické společnosti** předsedal A. Sirácky. Úvodní referát P. Machonina byl věnován zhodnocení výsledků a významu výzkumu v této oblasti a některým závažnějším teoreticko-metodologickým problémům. Důkladně se zabýval zejména pokusem o marxistickou kritickou interpretaci teoretických přístupů strukturálně funkcionalistických, problémy vztahu kultury a sociálního systému a problémy vztahu teoretických hypotéz a historické reality. V závěru demonstroval pojetí jednoho z typů šetření sociální makrostruktury na plánovaném výzkumu vertikální sociální diferenciaci a mobility obyvatelstva ČSSR.

V diskusi předložil Z. Strmiska své pojetí kategorií systému a struktury a upozornil na některé specifické socialistické hodnoty příznačné pro strukturu naší společnosti. K hlavnímu okruhu problémů hovořil J. L. Fischer, jenž současně vyzdvihl význam politické funkce pro konstituování sociálního systému. Z. Bauman se rovněž vyjádřil ke kategoriím struktury a funkce. Zejména se pak pokusil konkretizovat svou myšlenku o rozdělení různých směrů v sociologii na strukturalistické a pluralistické, a o marxistickou interpretaci strukturalismu. K filosoficko-metodologickým problémům pojetí sociální struktury diskutoval V. Wagner, jenž zejména podtrhl význam kategorie zájmu. J. Macků reka-

pituloval stručně vývoj strukturalismu-funkcionalismu v naší sociologii až k pokusům o jeho marxistickou reinterpretaci. E. Urbánek varoval před nekritickým přejímáním pojmů nemarxistické sociologie, počínaje pojmem „systém“ a konče pojmem „role“. Přednesl i své pojetí interpretace pojmu „kultura“. B. Jungman se zabýval některými opomíjenými aspekty sociální struktury, zejména problémy sdílených hodnot a postojů.

Oba němečtí hosté, K. Braunreuther a H. Steiner vymezovali ve svých obsáhlých vystoupeních teoreticko-metodologickou bázi výzkumu sociální struktury, jež se rozvíjejí v NDR. Steiner, podobně jako Urbánek, podtrhoval přímý význam Marxova odkazu pro sociologii.

Až extrémní zaměření většiny příspěvků k otázkám obecně teoretickým bylo pouze částečně vyváženo několika příspěvky konkrétnějšími. F. Tašký požadoval těsnější spolupráci mezi výzkumem celostátním a slovenským. D. Draškovič seznámil sekci s velmi zajímavými výsledky výzkumu sociální struktury a mobility dělnické třídy v Jugoslávii, zejména se zjištěním tendence k integraci dělnictva do celku společnosti. K. Bort referoval jménem svým i Strnadovým o výzkumu společenského prestiže lékařského povolání.

*

V sekci **Sociologie práce a průmyslu** přednesl hlavní referát J. Kohout na téma *Sociologie a ekonomické řízení*. V první části se pokusil o vymezení předmětu sociologie práce, průmyslu, podniku a trhu. Na druhou část, zabývající se problematikou nové soustavy hospodářského řízení a aplikací vnitropodnikového řízení, navázal svým koreferátem J. Kolář. Ukázal, že uplatňování nových principů řízení vyvolává tyto hlavní tendence: zvětšení rozsahu podnikové sféry, růst samostatnosti podniku, změna vnějších i vnitřních cílů podniku, zvýšená úloha mzdových stimulů, nové formování pozic a rolí v podniku (zvláště růst úlohy ředitelů), změna podnikového klimatu. Je silná snaha vytvořit nový styl řízení, který by byl účinný a současně demokratický.

Diskuse v této sekci byla značně roztržité, přesto však lze z ní vysondovat dvě hlavní linie. Za prvé byly sdíleny některé výsledky a závěry z výzkumů v průmyslových závodech: Špaňhel — z výzkumů stabilizace a pracovních skupin horníků OKR; Hájek — z výzkumů vztahů mezi pracovním a rodinným prostředím; Sedláček — o problematice propojování makrostrukturálních a mikrostrukturálních výzkumů; Skalický — o významu vztahů v pracovních skupinách pro utváření podnikového klimatu (výzkum cementárny); Slejšková — o sociologických výkumech ve sféře obchodu, aj. Krátkost času nedovolila, aby materiály z výzkumů byly analyzovány soustavněji, a proto hrály úlohu spíše ilustrativní.

Avšak i tyto údaje dostatečně potvrdily,

že jedním ze základních problémů společenské funkčnosti sociologie průmyslu je otázka vztahu rozporné jednoty mezi její socio-technickou funkcí (uplatňovanou v zájmu věcně sociálních vztahů, výrobně účelového fungování podniků a jejich řízení) a funkcí humanizační (uplatňovanou v zájmu rozvoje osobnosti pracujících a jejich lidsky sociálních vztahů, jak tuto problematiku označil D. Slejška). Bylo zcela přirozené, že tato otázka vytvořila druhou osu diskuse v sekci. Vycházelo se z toho, že mezi zájmy řídicích a řízených dochází k rozporům. Přitom podle V. Wagnera velmi disfunkčně působí uplatňování zásady, podle které jsou konflikty kanalizovány zpravidla na úkor podřízených. I. Pleskoť poukazoval na možnost jednostranného omezení sociologie pouze na prostředek manipulace s lidmi. O. Tenzer zdůraznil, že sociologie práce analyzuje rovněž proces humanizace ekonomiky. Procházka naopak varoval před utopickým přístupem k tomu, co se dá dnes v humanizaci práce udělat. Samospráva jde v jednotě s direktivou, nekonformnost v jednotě se stupněm nutného konformismu. D. Slejška uvedl, že je do budoucna spíše nebezpečí, že humanizační opatření se dostanou do pozadí. Vedoucí orgány žádají na sociologii především zjištění společenských předpokladů vyššího výkonu, řadoví pracovníci ozřejmění cesty k lepším pracovním a jiným podmínkám. Jediné rostoucí samospráva skýtá sociologovi záruku, že jeho práce nebude nástrojem jednostranného manipulování s lidmi. Synteticky se snažil tento problém vystihnout i A. Hegedüs (Maďarsko), podle něhož má sociologie pomoci v hledání optimální formy společenské kontroly podniků, přičemž na jedné straně provádí diagnózu v zájmu existujícího řízení a manipulace, na druhé straně v zájmu kritiky forem řízení a změny institucí k lepšímu.

*

V sekci **Ekologické otázky v současné sociologii a sociologie města** se hlavní referát, který zpracovali J. Musil a L. Kotačka (*Soudobé teorie města*), zaměřil na kritické posouzení hlavních směrů dosavadního vědeckého výzkumu města s cílem naznačit cestu, která by vedla k vybudování takové teorie města, jež by odpovídala současnému rozvoji sociologie a ostatních vědních oborů.

V úvodu byl vymezen vztah mezi sociologií města a ostatními vědami, zejména geografii, teorií stavby měst a demografií. Sociologie města je charakterizována jako převážně analytická a kritická disciplína, která se snaží vytvořit teorii města jako fungujícího společenského systému, jehož poznání umožňuje pochopit jednotlivé dílčí stránky městského života, jako je např. městská rodina, mocenská struktura města, kriminalita mládeže apod.

Dosavadní teorie města lze rozdělit podle druhu používaných informací a podle způsobu zpracování tématu. Z kombinace těchto dvou hledisek vyplývají následující typy

teorii města, jež byly předmětem rozboru v hlavním referátu:

Druh informací	Způsob zpracování	
	aplikující	teoretický
Kvantitativní	Praktické studie	Empirické teorie
Kvalitativní	Reformátorské koncepce urbanistů a politiků	Systematické teorie

V závěru referátu byl učiněn pokus o vymezení náplně obecné sociologické teorie města, zahrnující jednak studium urbanizačních procesů (přeměna neprůmyslové společnosti v moderní průmyslovou, urbánní společnost), jednak studium fungování města jako společenské jednotky sui generis.

Koreferát H. Janišové se zabýval koncepcí sociologického průzkumu Prahy pro účely územního plánování. Vycházel z rozboru situace „člověka ve městě“ v jejích prostorových a časových dimenzích; předmětem průzkumu je demografická struktura města, prostorové rozložení jednotlivých kategorií obyvatelstva a sociálních skupin, rozmístění jednotlivých prostorových útvarů (členění města), sociálních organizací a institucí, a konečně současný stav a vývoj potřeb a zájmů obyvatelstva (bydlení, doprava, rekreace apod.). Zvláštní pozornost se věnuje zejména vypracování vývojových prognóz.

Program tohoto výzkumu je tak rozsáhlý, že přesahuje možnosti jednoho pracoviště: jako první krok ke koordinaci úsilí na tomto úseku koreferentka navrhla vybudování centrální evidence všech dílčích sociologických průzkumů v Praze probíhajících nebo plánovaných.

Druhý koreferát, jehož autorem byl J. Zemko, nebyl na konferenci přednesen. Jeho text byl účastníkům předán. Tématem tohoto koreferátu byly výsledky sociologického průzkumu bydlení ve venkovských obcích na Slovensku.

V diskusi V. Lamser objasnil užitečnost pojmů společenské situace a demografického potenciálu pro analýzu městské struktury a pro plánování města. Zdůraznil rovněž význam zpracování metodiky společenských prognóz. Ullmann se zamýšlel nad postupy při územním členění měst a vymezení městského zázemí. Douša ukázal na význam statistického rozdělení obcí na městské a venkovské pro plánování a komunální politiku. Pavlík zdůraznil nutnost teoretického odlišení dvou sice blízkých, avšak odlišných společenských procesů industrializace a urbanizace, z hlediska růstu obyvatelstva. V. Kalista vysvětlil hlavní zásady nového právního statutu měst v ČSSR a nadhodil některé možnosti aplikace sociologie v správním členění měst. F. Fajfr hovořil o příčinách úpadku komunální po-

litiky a o poklesu zájmu občanstva o lokální záležitosti. Vidláková v této souvislosti uvedla, že uvedené jevy jsou důsledkem dosavadní ekonomické a právní nesamostatnosti měst. Krise na konkrétním příkladě Špindlerova Mlýna ukázal na to, co očekává urbanista od sociologa při územním plánování. V závěru byla konstatována potřeba hlubšího seznámení s některými otázkami sociologického průzkumu politické struktury města, zejména v souvislosti se změnami právního a společenského postavení československých měst; bylo usneseno uspořádat na jaře 1967 v sekci sociologie města při Sociologické společnosti na toto téma zvláštní seminář.

*

J. Tauber zahájil jednání sekce **Sociologie venkova** přednesem referátu o sociálních důsledcích vědeckotechnické revoluce v zemědělství. V diskusi Lešková promluvila o výsledcích výzkumu sociální a třídní struktury vesnic v košickém okrese. Vavřík diskutoval na téma *Komunisté a sociální struktura venkova*. Burian referoval o chystaném výzkumu postavení žen v socialistickém zemědělství. Matuška sdělil výsledky průzkumu světového názoru studentů na VSZ v Nitře. Domorázek informoval o přípravě průzkumu názorů zemědělců na aktuální otázky v zemědělství. Lednár pohovořil o některých sociálních problémech slovenského horského zemědělství. Schimmerling promluvil o problematice sociologie v zemědělství. Kodedová uvažovala o vzájemných vztazích sociologie a historie. Sagara a Foltýn zaslali úvahu o některých podmínkách rozvoje iniciativy kolektivů v JRD. Křenek přednesl referát o sociálním systému JZD. Horáková hovořila o sociologické analýze JZD. Pašiak referoval o sociologickém výzkumu družstevních rolníků na Slovensku. Němcová informovala o průběhu výzkumu vedoucích pracovníků JZD. Kohn referoval o výzkumu vztahu družstevníků k práci. Šťastný sdělil výsledky průzkumu vlivu příslušnosti k bývalým sociálním skupinám slovenského rolnictva v dnešním JDR. Kocura referoval o výsledcích svého sociologicko-ekonomického průzkumu JZD. Turi-Nagyová promluvila o metodologických otázkách při výzkumu činnosti funkcionářů JRD na Nitransku a Modrák předložil referát *K otázce kvalifikace družstevních rolníků*.

Diskutováno bylo i o organizačních a metodologických otázkách a plénum sekce projevilo pak souhlas s některými závěry, z nichž uvádíme:

Pro další rozvoj oboru sociologie venkova a zemědělství je především dále třeba prohlubovat teoretickou a metodologickou práci souběžně s prováděním empirických výzkumů a považovat pro nejbližší období za jeden z hlavních úkolů systematickou spolupráci teoretických a empirických oborů sociologie.

Pokud jde o předmětnou náplň, doporučuje se zaměřovat především na problematiku sociologie zemědělství v souvislosti s ře-

šením zásadních problémů zemědělské velkovýroby (zejména na otázky zemědělské práce a podniku, řízení a organizace zemědělství) a věnovat velkou pozornost dosud málo řešeným problémům, jako jsou

- a) problémy vědeckotechnické revoluce v zemědělství, zejména jejich sociálních důsledků a pronikání vědeckotechnického pokroku do zemědělské praxe,
- b) problémy rozvoje iniciativy a socialistické demokracie,
- c) problémy zemědělské mládeže a žen,
- d) sociologické problémy horských zemědělských oblastí,
- e) rozšíření základny průzkumu postojů a názorů zemědělců také na území Slovenska,
- f) sociálně politické otázky rozvojových zemí.

Vedle již existující spolupráce venkova a zemědělství a zemědělské ekonomiky je nutno prohlubovat i formy spolupráce mezi sociologií a historií zemědělství, sociální psychologií a jinými společenskými vědami a věnovat všestrannou pozornost agrárním otázkám socialismu. Dále je zapotřebí pracovat systém vysokoškolské výchovy sociologů pro zemědělské podniky a pro nadpodnikové orgány řízení zemědělství, a zabývat se s větším úsilím v rámci sociologie venkova i jiných úsekových sociologií prostorovým uspořádáním venkovských sídlišť a jejich všestranným společenským a kulturním rozvojem.

*

V sekci **Sociologie mládeže**, již předsedal F. Kahuda, přednesla úvodní referát M. Kubíčková. Referát byl věnován těmto problémům:

- a) Zvýšený zájem celosvětové společenské vědy a zvláště sociologie o problematiku mládeže a výchovy.
- b) Formální a metodické aspekty současné sociologie mládeže a výchovy.
- c) Obsahové problémy sociologie mládeže v současné společnosti.
- d) Specifika sociologie mládeže v naší společnosti.
- e) Přehled dosavadní a nástin další výzkumné činnosti v oblasti sociologie mládeže.

V diskusi se hovořilo k teoretickým a metodologickým otázkám, na něž byl položen zvláštní důraz, k poznatkům v sociologii mládeže v zahraničí, k specifickým problémům naší sociologie mládeže a k bilanci dosavadní práce. Diskusi prolínala i politická hlediska, týkající se sociologie výchovy, školství a mládeže vůbec. V sekci se projevil živý zájem o projednávanou problematiku, což dokázala i velká účast na večerním zasedání i zájem o vystoupení v diskusi, jemuž nemohlo být plně vyhověno. Ze zahraničních účastníků promluvil k otázkám vědeckotechnické revoluce a kvalifikace mládeže R. Schulze. S hodnotícím stanoviskem k některým diskusním příspěvkům vystoupil J. L. Fischer.

Z přijatých závěrů uvádíme:

- Je nezbytné pokračovat ve vypracovávání teoretického systému sociologie mládeže.
- Z některých výzkumů a teoretických studií vyplývá, že naprosto nezbytnou podmínkou socializace mládeže je optimalizace struktury a systému organizace mládeže. Doporučuje se, aby těmto otázkám byla věnována zvýšená pozornost nejen studijní, ale aby se jí vážně zabývaly i příslušné řídicí orgány.
- Pro zkvalitnění a soustředění výzkumné činnosti v oblasti sociologie mládeže je nezbytné sjednocení východisek a standardizace technik v jednotlivých problemových okruzích. K tomu je třeba, aby Laboratoř sociálního výzkumu mládeže jako koordinující pracoviště vytvářela podmínky a organizovala tematické semináře k výměně zkušeností z našich i zahraničních výzkumů.

*

Jednání sekce **Sociologické a sociálně psychologické problémy malých skupin**, jež řídil A. Jurovský, sledovalo dvojí cíl:

- a) v připravených referátech upozornit na problematiku malých skupin, navázat tak na stav výzkumu malých skupin ve světě podle charakteristických kritérií a znaků tohoto výzkumu;
- b) povzbudit výzkumy v této oblasti u nás referáty o doposud prováděných výzkumech na tomto poli.

Z přednesených šesti referátů, jakož i z diskusních příspěvků lze vyvodit tyto závěry:

Interdisciplinární charakter výzkumů malých společenských skupin se projevil nejen v obsahu referátů, ale i v odborné příslušnosti referentů a účastníků jednání, mezi nimiž byli psychologové, sociologové, pedagogové, psychiatři atd.

Objasnily se základní problémy výzkumu malých společenských skupin, a to jak co do jejich sociologické a psychologické problematiky, tak co do jejich vztahů ke společenským makrostrukturám.

Objasnily se problémy skupinových vlastností a výkonů v experimentálním výzkumu jak u nás, tak i za hranicemi.

Jednání sekce poskytlo účastníkům vhodnou příležitost k seznámení se souběžnými výzkumy malých skupin u nás, obzvláště v oblasti pracovní, léčebné a výchovné.

*

Zasedání sekce **Sociologie rodiny a demografické otázky** řídil J. Prokopec. Teze hlavního referátu připravila H. Švarcová (pro nemoc se nemohla zasedání zúčastnit). Hlavní referát přednesla V. Fišerová. Hlavní referát byl uveden stručným historickým přehledem o konstituování sociologie rodiny. U nás se problematice rodiny věnovala pozornost zejména v souvislosti se zaměstnaností žen a s některými ekonomickými a sociálně politickými problémy. Výrazem toho je například jednání na demografické konferenci v Liblicích (1961), kde problém